

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za 6 mjeseci K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — Uvijek poštarSKI trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para peti redak ili po pogodbi, te se primaju samo oni, koji se unaprijed plate. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Neprifrancirana pisma ne primaju se. — Rukopisi ne vraćaju

Naš urednik pred zadarskom porotom.

Predigra.

Ima nekoliko godina, da se sa strane listova „demokratskih“ sustavno napadalo na poštenje političkih njihovih protivnika i sve što može biti čovjeku sveto. Nišan tih napadaja bio je osobito Dr. Krstelj. Njemu se nije štedio nitko ni išta. Pred ničim se nisu ustajali otimači tuđega poštenja.

Dr. Josip Smodlaka je ovaj način političke borbe uveo u Dalmaciju. Nije ostao nijedan politički čovjek, koji je proti njegovim zavaranjima puka ustajao, a da nije bio ocrnjen i na najbezbranniji način napadnut.

List toga Smodlake je osobito uzeo na nišan Dr. Krstelja, nakon što je prestalo ono smetište u Šibeniku, koje je bilo također glasilo demokratske stranke. Ulogu toga lista, ulogu razbojnika tuđeg poštenja prema pravšima u Šibeniku preuzelo je glasilo Smodlake, navlastito poslie nego je Smodlaka prestao grđiti vidjenije ličnosti one stranke, s kojom je sada u savezu.

Od takove vrsti čeljadi nije se ničemu čuditi a naš list se ograničivao samo na najnužnije.

Nego napadajući su u „Slobodi“ listu Smodlake, trajali i bivali sve bezočiji. Zadolovitišnje nije se moglo imati, pak je prekidjevo i

„Hrvatska Rieč“ progovara

sledećim na razpravi pročitanim člancima:

Na adresu demokratskog štopa.

Šibenik, 8 listopada.

„Sloboda“ se u zadnje doba nemilo razjunala. Odakle joj kuraža, ne znamo. Glavno je, da nam se prieti puput onog kukavog lišca, koji bieli zube i reži, dok ga ne dohvati bič.

Splitski list se umišlja kako je haranguom srušio Trumbića, Mihaljevića i slične, da će, vajan, i dra. Krstelja. Stoga, premda dr. Smodlaka vrlo dobro zna, kakav je karakter u dra. Krstelja i koliko je on rodolujan, ponavlja staru svoju i omiljenu igru te mu lopovski napada na poštenje. Nego dr. Smodlaka tu će baš da ulomi zube. Uprava dra. Krstelja bila je već jednom tužena zemaljskom odboru i namješništvu; ali kada se provela iznenada revizija, izašla je uprava obćine šibenske svjetla lica, a dokazalo se je, da su oni koji su ju tužili, prosti lopovi i ništarije. Onom je prigodom dr. Krstelj rekao prisjedniku zem. odbora g. Radiću:

„Vi dolazite, kada su miši iz obćine utekli i bili protivni. Molim Vas, pregledajte stare uprave“.

G. Radić, ironičnim smiehom odvrat, da to ne može učiniti, a dr. Krstelj mu prihvat, da bi to bila dužnost zem. odbora, jer se radi o malverzacijama na štetu obćine. Nego na to uho nije htio da čuje odaslanik zem. odbora. Onda je dr. Krstelj vrlo mlad te ga se je neugodno dojmila bila revizija poštena rada. Danas se dr. Krstelj od srca smije, pa čeka vedra čela i drugu reviziju kroz kratko vrijeme sa strane ljudi njemu politički neprijateljski razpoloženi. I dru. Krstelju neće biti žao, što revizije ne postoje ni za Dubrovnik, ni za Spljet, ni za Zadar, nego, i to dva puta, za Šibenik. Tu su pogodbe, tu su spisi. Utok je na zem. odboru i ovaj će da kaže svoju na osnovi dokaza, koji se sastoje u „govori se u gradu“, a do tada, kao pravnik, dr. Krstelj smatrat će utok jednim službenim spisom. Izpravaka ne će slati, jer se lažima nije još nitko udavio, premda je urednik „Slobode“ u jednom pismu pisao, da mu slobodno „ako dr. Krstelj drži da je to potrebno“. Drugim riečima: što da se dr. Krstelj osvrće na ono, što piše kakva fukara? I kad smo na ovome, kazati ćemo,

da je izpod svakog dostojanstva za poštena čovjeka osvrtati se na dopisnika iz Šibenika. Ovaj zasluuje najviše šibicom po debelom, kad ne bi postojala pogibao, da se ne poderu gaće, za koje svak u Šibeniku zna, da ih sigurno nije od svoga kupio. Dr. Krstelj može svakom da dokaže u 10 časa, da je u javnom životu i za dobrotorne svrhe potrošio preko K. 100.000. On od obćine nije primio nikada nikakve pristojbe, a putovao je za interese obćine u Zadar, u Trst, u Beč, uvijek na svoje troškove. Nije kao tko drugi kao kvočka okupio oko sebe braću i rodbinu, niti se je ikada pred ikim ponizio, da ih preporuč, što u ostalom ni sami ne bi dopustili, jer vole tuđi gorki kruh poštenim radom, pa i ne pružalo im to uzdržavanjem maitressa i automobila.

Nego, rukavica je opetovano bačena i mi je prisiljeni podižemo. Dr. Krstelj je načelnik te kao takav ne može da se posluži sredstvom, koji bi odgovarao njegovom temperamentu. U ostalom, on bi se time ponizio, a i njegova noga ne dopire do svakog klevetnika. Dakle, evo nas, vi ste nas izazvali: ne krivite nas, ako budemo postupali bez rukavica. Za danas neka dr. Smodlaka zna, da dr. Krstelj nije sin onoga žbira, koji je, da preskoči u austrijskoj službi starije drugove, uapsio i tužio rođenog oca; nije dr. Krstelj sin one majke, koja je po dućanima varala. Pok. otac i starica majka dra. Krstelja uputili su u svijet svoje sinove jednom samom preporukom: budite pošteni! Poštenje je tradicionalno u kući dra. Krstelja, a da li je u kućama perjanica demokratske stranke, to ćemo vidjeti.

Ako želite adresu, imati će te ju. Napred, razbojnici!

Šibenik, 15. listopada.

Nakon puna dva mjeseca infamnih napadaja u „Slobodi“, mi smo reagirali. Suprotstavili smo se odlučno jednoj praksi, koja je za „Slobodu“ postala sistem klevetanja.

Ona je za svoje pristaše umetla u program, da se privatno poštenje ne smije dieliti od javnoga. To je za njezine pristaše bio neki cimer, po kojem, tko je god bio u stranci, bio je o ipso pošten; tko nije bio u demokratskoj stranci nije bio pošten, jer inače bio bi njezin pristaša. Na taj način demokratska stranka bila je okupila sve barabe, koji su mislili, da ih je program rehabilitirao, te je s njihove strane nastala hajka, pravi lov na poštene ljude. Ovi su s tolika bezobrazluka ostali osunupati: slabi su se odmah uklonili, a oni, koji radi položaja nisu mogli, a ponos im ne dopuštao, da se dr. Smodlaka poklone, bili su blatom poprskani na način, kakav se kod nas ne pamti. I napadajući na tuđe poštenje sledili su sustavno od broja do broja, a na ulici od dana na dan. Nije se nikoga štedilo, te se napokon insuliralo i čestite gospodje na javnom putu samo s razloga, jer je muž bio na izloženom položaju. Ovo karakteriše napadače ili bolje ambijent iz koga su izašli. I tko ne zaviri u taj ambijent pokvarenosti, zlobe i podlosti, ne će nikada moći da shvati, odakle „Slobodi“ toliko snage za napadaje. Naša je dužnost dakle, da odkrijemo ambijent, iz koga je izašla neka inteligencija pokvarena i srca i uma, te joj nije ništa sveto, a po gotovo ne tuđe poštenje. Mi smo pak bili izazvani, da raztvorimo ranu, nakon što su nas sami izazvali. „Sloboda“ je puna dva mjeseca punila stuppe o „nepoštenju“ dra. Krstelja, koji je kriv samo stoga, što je načelnik. I kad smo podigli kandidiju i ošinuli po prstima napadače i odkrili njihov ambijent, eto ti skrile u Babilonu! Sada priete sudom. Neka im bude. I tu su oni kod kuće, jer su vukli svakoga, koga su mogli i za najmanji prekršaj. Nego i glede suda opazit nam je, da „Sloboda“ vidi slanku u tuđem oku, a ne vidi grede u svomu. Mi ćemo dru. Smodlaku pružiti za sud još materijala. On pozna sigurno onog bankovnog činovnika, koji je za banku primio ve-

liki polog novaca, a odnio ga na demokratsku štedioncu. Ako on od ove ima koristi, ne služi mukte ni banku. Prima plaću da štiti njezine interese, koji su u isto doba i dioničara, a između tih ima i naših ljudi. To djelo nekvalificirano — kako bi ga nazvala „Sloboda“, — ostalo je nekažnjeno. Ima i gore. Kod istog bankovnog činovnika — a dr. Smodlaka pozna ga vrlo dobro — odkrio se je manjak u blagajni. To nije šala. Banka je imala da poprimi odluku, što će s takovim činovnikom, a u tom imao je odlučnu rieč neki hrvatski grof. Na prolazku preko Spljeta, grofu su priredjene velike ovacije. Reklo se je, da to čini stranka za priznanje grofovog patriotizma, a ikogod po strani rekao je, da to čini jedna koterija u sasvim druge svrhe. Na svaki način, u onoj barem prigodi, delikatnost je nalagala, da ovacije izostanu ili barem da netko ostane po strani u nužnoj rezervi i čednosti. Što se tiče onog činovnika, stvar nije izašla na javu. Kasnije preskočio je one činovnike, koji nisu u rodu velikih patriota, a sada mu je namijenjena zadaća, da „prosviećuje“ neuke i upućuje ih u moralu. Ni Austro-Ugarska banka, ni državni odvjetnik, koga je „Sloboda“ s pristranosti napadala, nisu se ničesa sjetili. Evo materijala, „da ih se prilije na obtuženičku klupu“, a kamo li u „Slobodi“ iznositi napokon i intimne odnošaje, koji su se špijunski motrili kroz ključanicu. I tako u našoj zemlji Danskoj teče voda vjele istim tokom, žubore mutni potoci i žabe kreću.

Ali da, mi smo nepošteni, jer u programu nemamo sankcionirano, da se poštenje ne može dieliti javno od privatnoga. Demokratska gospodo, na zdravlje!

Šibenik, 22. listopada.

Na znanje dr. Joži Smodlaka. Naivnost u nikojem slučaju za čovjeka nije dobro svojstvo, a za političara to postaje golemi nedostatkom. Praviti se pak nevještim u pitanjima časti, zalazi u granice onog svojstva, koje je opriečno odriješitosti i hrabrosti. Dr. Smodlaka se o obe ove stvari ogriješio u svom zadnjem „Priobćenom“ nama namijenjenom. On među velikim bankovnim činovnicima, koji su njemu „vrlo dobro poznati“ nije znao ili htjeo izdriješiti onoga, na kojeg smo mi ciljali, a kojeg je svatko bio prepoznao po opisu. Samo dr. Smodlaka nije! Nije čak niti postie drugog broja „Slobode“ — jer je onaj od ponedjeljka ostao bez odgovora — a uzrok je toj slaboj dimišljatosti dr. Smodlake, koji se inače voli graditi delokovidnim i pronicava oka, nama i previše proziran. Malo vremena dobiti za razmišljanje, dogovaranje i savjetovanje, makar na račun svoje inteligencije, nije u danim slučajevima s gorega. Ali da se ne muči previše sa riešavanjem te zagonetke, evo mu malko svietla: Onaj bankovni činovnik, koji je dr. Smodlaka „vrlo dobro poznat“ zove se: Petar Smodlaka, rođeni mu brat.

Mimogred pako pripominjemo dr. Smodlaku, da mu je badava svaka junacenja na papiru, jer junak bio bi ovo pitanje časti davno riešio. U ovaj pozdr. Dr. Smodlaka nam je veoma komičan. Da je dr. Smodlaka htjeo ozbiljno shvatiti svoj položaj, bilo bi mu se davno već pokazalo, tko li je junak, tko li sinja kukavica. Bolje mu je ne dirati u ovakova škakljiva pitanja. Sa šunjom se postigne bar smilovanje od protivnika, a sa drzovitošću onoga, što Talijani zovu „il coraggio della paura“, izaziva se samo bezobzirnost.

Tužba

Dr. Smodlaka je poslie ovoga podigao tužbu:

Na ime Boža i Filomene Smodlaka radi ovih izraza:
a) „Za danas neka dr. Smodlaka zna, da dr. Krstelj nije sin onoga žbira, koji je pre-

skoči u austrijskoj službi starije drugove uapsio i tužio rođenog oca . . .“;

b) „nije dr. Krstelj sin one majke, koja je po dućanima varala“;

c) „Pok. otac i starica majka dra. Krstelja uputili su u svijet svoje sinove jednom samom preporukom: budite pošteni! Poštenje je tradicionalno u kući dra. Krstelja, a da li je u kućama perjanica demokratske stranke, to ćemo vidjeti“ — koji da glasom tužbe sačinjavaju prestupak u smislu §§. 487 i 488 k. z.

Na ime Petra Smodlake radi ovih stavaka:
„Bankovni činovnik vrlo dobro poznat dr. Smodlaku, primio je za banku veliki polog novaca, a odnio ga na demokratsku štedioncu“ — „Prima plaću da štiti njezine (bankovne) interese“ — „To djelo nekvalificirano ostalo je nekažnjeno“ — „kod istoga bankovnog činovnika odkrio se je manjak u blagajni“ — „To nije šala“ — „Da banka imade da poprimi odluku što će sa takvim činovnikom“ — „Državni odvjetnik nije se ničesa sjetio“ — „Evo materijala da ih se pribije na obtuženičku klupu“ — „Na znanje dr. Joži Smodlaka“, u kojemu se čitaju ove stavke: „Onaj bankovni činovnik, koji je dru. Smodlaku vrlo dobro poznat zove se: Petar Smodlaka, rođeni mu brat“, — koji da sačinjavaju prestupak u smislu §§. 487 i 488 k. z.

Tko ima da sudi?

Napadajući su uzsledili na političkog čovjeka u političkoj borbi. Stvar je po sebi političke naravi. I Smodlaka, koji se našao pogodjen, kad je morao tražiti pravog svog političkog protivnika, koga on inače veoma dobro pozna, koji mu poručuje, da mu je njegova adresa na razpoloženje, ne obraća se ovomu, ne traži njegove adrese nego tuži gosp. Josipa Drezgu, za kojega zna da mu nije ono poručio.

I gdje ga tuži? Zar pred hrvatskom porotom? Zar pred ljudima, koji znadu što je sve Smodlaka kroz svoje listove u našu javnost sasuo?

Ne, on bježi od hrvatskih pučkih sudaca, on se utiče Zadru.

Tu u Zadru je naš urednik liepo vidjen, i za to što je imao nekoliko puta posla sa Talijanima radi kojih je bio i osudjen. Tu u Zadru ima se prati saveznik Talijana, njegovi interesi i glas svih njegovih . . .

Na sudu u Zadru

Porota je sastojala od 8 talijana, od 2 srbina i 2 Hrvata, od kojih jedan Borelli, koji je preko ženskih u srodstvu sa tužiteljim.

Sud je sastojao od prizivnog savjetnika Dr. Medičica kao predsjedatelja, te savjetnika Gliga i tajnika Buzolice. Perovodja prislušnik Milanović.

Tužitelji su zastupani od Dr. V. Skarice, pristaše demokratske stranke, Dr. Fr. Alačevića pristaše hrvatske stranke i Dr. Rube Ghiglianovicha vodje talijanaške stranke, tako da ovi odvjetnici prikazuju u svojoj ukupnosti koalaciju svih stranaka i to u Zadru, ambijentu nami neprijateljskom, proti samoj stranci prava.

Urednik J. Drezga zastupan je od samog Dr. I. Krstelja, pravaša.

Obćinstvo pokazuje veliki interes. Galerije su dubkom pune, osobito se opaža mnogo inteligencije, pravnik, sudca itd. koji velikim zanimanjem prate tok razprave.

Medju slušateljima nalaze se i braća Dr. Jošo, Petar i Tito Smodlaka.

Tok razprave

Pozvani svjedoci su pristupili osim dra. F. Madiraze, bivšeg poglavara u Splitu, jer bolestan, don K. Fulgosa, radi nenadane smrti oćeve, i dra. E. Salvia.

Dr. Krstelj protiv se predlogu dra. Škarice, da dr. Madiraza bude preslušan od suda u Splitu, te traži da svjedok pristupi na razpravu. Želi, da se ustanovi, da li je bolest tako teška te ne bi mogao doći na razpravu.

Predsjednik priobćuje zaključak suda, da se dr. Madiraza ima pregledati po dvjema vještacima, a ako ovi ustanove, da ne može pristupiti na razpravu, neka ga sud presluša u Splitu. Don K. Fulgosi i dr. Salvi brzojavno su pozvani, da dodju na razpravu.

Nakon toga čita se **obtužnice**, čiji smo sadržaj donijeli.

Preslušavanje obtuženika

Obtuženi izjavljuju, da niti je inkriminirane članke pisao, niti uobće za njih znao. Oni, kojih se ti članci tiču, znali su, tko ih je pisao, jer je na koncu prvog članka rečeno: „Ako želite adresu imati će te ju.“ Ne može dakle odgovarati za sam sadržaj članaka te kaže: „Da je protivnik hito postupiti kao pravi čovjek, ja bi mu bio odao auktora članaka, ali on se utekao sudu i sakrio se iza tedja starog oca i matere.“ Izjavljuju da glede objeda nastupa dokaz istine te upućuje na dokazni predlog, što ga iznio njegov branitelj dr. Krstelj. **Članci „Hrvatske Rieči“ u ostalom bijahu samo reakcija, na žestoke napadaje**, koji su blatili svakog pravaša u Šibeniku, od najvećeg do najmanjeg; nitesu štedili niti naše žene, pa niti moju; ali ja dotičnog niesam tjerao putem suda, već sam, sam od njega uzeo zadovoljštinu.

Uapšenje vlastitog oca i varanje po dućanima.

Izkaz svjedoka.

Dr. V. Mihaljević, načelnik Splita, zaprišegnut izkazuje, da ništa ne zna glede inkriminiranih stavaka o Boži i Filomeni Smodlaka.

Dr. Krstelj: Prije nego su te stvari o Boži i Filomeni Smodlaka izišle u „Hrvatskoj Rieči“, niste li od koga što čuli o tome ili niste li Vi sami o tome što govorili?

Svjedok (neodlučno i zavlčajeći): Ne.

Dr. Krstelj: Da li vi znate za pisanje „Slobode“, niste li i vi sami od „Slobode“ bili napadnuti, a tako i drugi?

Svjedok: Znam za polemiku između „Hrvatske Rieči“ i „Slobode“. „Sloboda“ je i na me napadala, a bilo je u njoj **krupnih napadaja na osobe, koje pripadaju pravaškoj stranci**.

Dr. L. Pezzoli, odvjetnik iz Splita, izjavljuje, da mu nije ništa poznato.

Dr. A. Trumbić, odvjetnik i narodni zastupnik u Splitu, izkazuje: Poznam Božu i Filomeni Smodlaku, roditelje dra. Josipa Smodlake. Nije mi osobno poznato, ali sam čuo prigodom izbora god. 1907., da je Božo Smodlaka, dok je bio u **financijskoj službi** da steže zaslugu i da preteče u službi svoje starije drugove, radi **kontrabanda uapsio svog vlastitog oca, ali taj kontraband nije bio istinit, on je bio hienjan, namještan**. Ne mogu reći, ni da je to izmišljotina ni da nije.

Glede majke — nastavio je dr. Trumbić — nije mi poznato, da je varala po dućanima, ali sam još pred 20 god. čuo govoriti, da je ona **ostajala dužna po dućanima i da bi se takvi njeni dužnici veoma dugo vukli**. (Gibanje u občinstvu). On to tumaći oskudicom.

Poznata mi je polemika između „Hrvatske Rieči“ i „Slobode“. „Slobodu“ čitam redovito. „Sloboda“ imala je prije onih članaka u „Hrvatskoj Rieči“ **teških napadaja na dra. Krstelja**.

Dr. I. Majstrovic, odvjetnik u Splitu, posvjedočuje, da je i on čuo, da je Filomena Smodlaka pravila dugove po dućanima. Napadaji „Slobode“ na dra. Krstelja bijahu veoma oštri, te spominje kako se Dr. Krstelj u tom poslu na njega obratio.

Predsjednik daje čitati pismo, koje je dr. Krstelj, iz poznatih napadaja „Slobode“ na njegovu osobu, upravio dru. Majstrovicu, a koje glasi:

Dragi Ivane!

U „Slobodi“ od 8. t. br. 89, koja je danas stigla u Šibenik, između dopisa „iz pokrajine“, a pod naslovom „Nedostojna osveta jednog zastupnika i načelnika“, stoji i ovi napisano: „U tom utoku ima nekih stvari i odvise sramotnih za samog načelnika dra. Krstelja, koji da svoje načelničko mjesto zlorabi u svoj privatni interes, noseći občinski blagajni znatnu štetu.“

Malo niže, u istom dopisu:

„Občinski ured pozivlje jednoga po jednoga od ljudi, koji su podpisali utok, te ih strašiti osvetom, ako ne izjave, da su podpisali silimice utok.“

Još niže:

„kukavna osveta — traženje zaostalog duga od više godina.“

Ja obično se ne osvrćem na napadaje, ali držim, da je nadošao čas, da stanem na put laži i kleveti. Stoga sam odlučio, da tražim zadovoljštinu za gorinavedene uvrijeđe i osvade i u tu svrhu da povjerim tebi i dr. Marinkoviću, kao prijateljima i sumišljenicima, da tražite od uredništva „Slobode“ zadovoljštinu. Način i formu iste prepuštam sasvim Vama. Ako koji od Vas bude zapriječn, zamolite dra. Trumbića ili Bulića, da se primi, a ne budu li ni oni mogli, neka bude ma koji pošten čovjek ma kojoj stranci pripadao.

Uredništvo „Slobode“ neka izabere također dva svoja predstavnika, a ja im stavljam na raspoloženje utok, na koji se pozivlje „Sloboda“ od 8. t. i sve občinske blagajničke dnevnik, namirnice, zapisnike i slično po njihovoj volji, da svaku pregledaju, ne bi li našli što bi napadaj opravdalo.

Kroz cijelo vrijeme što sam na upravi občine šibenske, ja niesam nikada primio nikakve pristojbe, koja me ide po zakonu, a ne samo to, nego sam u poslu občine putovao kao načelnik i u Zadar, u Trst, u Beč, uvijek i izključivo na svoj trošak.

Občinski ured nije nikada nikoga pozvao, da opozove podpis na utoku, a istina je, da su se mnogi, jer zavedeni, da radi o oprostu poreza i slično, prikazali svojevrijem na občini i na zapisnik to izjavili.

Ni u utoku, ni inače, nema srazmotnih stvari za mene, a ja gospodi stavljam na raspoloženje vas materijal, da to dokažu.

Za izpravke ne marim, a i kad bi mario, mogli bi mi odgovoriti, da izpravak nije pristupljiv, da u dopisu nema konkretnih činjenica itd. U nastajnim pak brojevima igra bi se ponovila, jer laž nije još nikoga udavila. Stoga želim na drugi način da se ogledam s meni nepoznatim ljudima, koji iz busjete toliko junaštva pokazuju

Molim Te da me izvijestite o poduzetim koracima.

Unapred hvala i srdačan pozdrav

Odani Ti

Dr. Krstelj.

Dr. Majstrovic izjavljuje: Primio sam to pismo od dra. Krstelja i predočio ga odgovornom uredniku „Slobode“ Milanu Marjanoviću i zatražio od njega, da bi morao dru. Krstelju dati zadovoljštinu, jer je **poštenje dra. Krstelja izvan svake sumnje**. Osobito nije bilo liepo, da su ti napadaji na poštenje dra. Krstelja izlazili u „Slobodi“, **kojoj je vlastnik i izdavalac dr. Joso Smodlaka**, koji vrlo dobro pozna dra. Krstelja, s kojim je on sam do nedavno prijateljevao. Marjanović je izjavio, da za sadržaj članka ne odgovara on nego odbor stranke. Tim je naš mandat bio svršio. **Malo iza toga opet je u „Slobodi“ izišao gadan napadaj na dra. Krstelja, a to me je zapanjilo, iza kako mi je Marjanović bio obećao, da će paziti, da onakvi napadaji ne dodju više u list.**

Duplancić Josip, vicekonsul franczki i agent u Splitu, izjavljuje, da u stvari nezna ništa kazati.

Dr. J. Malvić, viši kotarski liečnik u Splitu, izkazuje, da je i on natrag 5—6 godina čuo, da je Božo Smodlaka za **kontraband dao uapsiti ili uapsio svog vlastitog oca**.

Predsjednik: A što znate o tome, da je Filomena Smodlaka varala . . .

Dr. Malvić: Valjda svoga muža, jer sam čuo, da je ona uzimala po dućanima, a muž da je pošao od dućana do dućana i zabranio trgovcima, da joj daju robu. (Gibanje i komentii u dvorani).

Predsjednik: Znae li vi za polemiku između „Hrvatske Rieči“ i „Slobode“? **Dr. Malvić**: Čitao sam i „Hrvatsku Rieč“ i „Slobodu“. „Sloboda“ je upravo gadno napadala na poštenje dra. Krstelja i drugih pravaša.

Dr. Alačević: A je li „Hrvatska Rieč“ one oko „Slobode“?

Dr. Malvić: Niti za 10 dio. Štedila ih je, vrlo štedila.

Manjak kod H. V. Banke.

Dr. Škarica, zastupatelj Petra Smodlake, predlaže da se kao svjedok presluša Petar Smodlaka u svojoj stvari. On bi imao izkazati, da su ljudi od bratovštine sv. Ivana u Mrvincima donijeli njemu K 28.450, da ih položi u „Pučku Štedionu“ (demokratsku), a ne u „Hrv. Vjersijsku Banku“.

Glede druge stvari Petra Smodlake, naime glede manjka kojeg je on imao kao blagajnik „Hrvatske Vjersijske Banke“ u Splitu, veći da je Petar Smodlaka imao i više manjaka, tako jedan prve godine K 421.40, a jedan druge godine od K 600, nu takovi manjci da se dogadjaju svagdje. Predlaže, da se vrnu te okolnosti presluša predsjednik Zadarske „Banca Popolare“ Dimitrije Medović, koji će posvjedočiti, da se takovi manjci svagdje dogadjaju.

Dr. Krstelj drži suvišnim i nedopuštenim, da bude Petar Smodlaka pripušten kao svjedok, jer nam on u svojoj stvari ne može biti vjerdostojan. Mi imamo već drugog načina da se ustanovi istina, a eventualno ja ču sam predložiti da se preslušaju o tome vještaci. Istina, manjka ima svaka banka, ali ima razlike između manjka i „manjka“. Protivi se zato predložima civilne stranke.

Sud si pridržava odluku.

Tomislav Bučković, upravitelj „Hrvatske Štedione“ u Splitu, izkazuje, da je čuo od dra. Ivana Marovića, člana uprave „Hrv. Vjersijske Banke“ u Splitu, da je Petar Smodlaka imao manjak od 600 K i da je morao radi toga **biti odpušten**, nu da ga je on — dr. Marović — zagovarao kod centrale.

Predsjednik: Može li svjedok znati razloge manjku?

Bučković: Ne zna.

Krsto Tanfara, blagajnik „Hrv. Vjer. Banke“ u Splitu, izkazuje: Blagajnik sam na „Hrv. Vjer. Banci“ u Splitu od 1 kolovoza 1908. Prije toga za blagajnikovanja Petra Smodlake bio sam dodeljen blagajni kao likvidator. Kod Petra Smodlake našlo se više puta manjka. Za onaj od 600 K saznao sam tek kasnije, jer se taj manjak tajio. Član uprave banke **dr. Marović rekao mi je, da su Petra Smodlaka radi onog manjka morali protjerati**, nu da se je on za njega zauzeo. Kad bi se tako veliki manjak našao kod mene, mene bi odmah potjerali.

Predsjednik: Zašto bi Vas protjerali, a Petra Smodlaku ne?

Tanfara: Jer je Petar Smodlaka veliki prijatelj upravitelja banke Matije Hercega, pa zato ga nisu odpuštili.

Dr. Škarica: A je li bilo kod Vas manjka?

Tanfara: Jest, bilo je manjka, ali bilo je više viška. Manjci moji u ostalom bili su mali. Tek jedan ili dvaput manjk je bio od 100 K i radi toga već sam bio prijavljen centrali. **Veliki manjak kao onaj od 600 K držim, nemoguć je kao pogreška**.

Na upit Dr. Škarice svjedok odgovara da je jedanput nekome izplatio 300 K više, ali da je dotičnik to povratio, a da bi se inače i on bio sjetio komu je toliko u više dao.

Pasini Jakov knjigovodja „Hrv. Vjer. Banke“ u Splitu, izkazuje, da je i on nekad bio blagajnik i to kod bankine podružnice u Šibeniku, nu da je imao manjak samo 1 put točno 15 Kruna. Iz bankinik knjiga saznao je za manjak Petra Smodlake u iznosu od 600 K. Razlog manjku nije mu poznat.

Dr. I. Marović, odvjetnik i narodni zastupnik u Sinju, član predstojništva „Hrv. Vjer. Banke“ u Splitu, izkazuje, da je za manjak Petra Smodlake saznao tekom vremena. Uzroka tome manjku nezna.

Predsjednik pita svjedoka, da li je Butkoviću i Tanfari rekao, da je Petar Smodlaka imao biti odpušten.

Dr. Marović odgovara neodlučno. U neke sakriva se za ureduvnu tajnu, a na opetovane upite predsjednikove odgovara da se ne sjeća, da je Butkoviću i Tanfari govorio o odpustu Petra Smodlake, već možda samo o tome, kako da se uredi s njim pitanje manjka.

Dr. Krstelj: kakva je bila potreba da vi u upravi „Hr. Vjer. Banke“ zagovarate Petra Smodlaku?

Dr. Marović: Da manjak ne pokrrije on nego banka.

Matija Herceg, upravitelj „Hrv. Vjer. Banke“ u Splitu, izkazuje, da nezna razloga manjku od 600 K, koji je bio nađen kod Petra Smodlake dne 26 svibnja 1908; da je taj manjak bio pokriven **mjenicom in bianco**, podpisanom od istoga Petra Smodlake i dra. Jose Smodlake.

Dr. Melko Čingrija, predsjednik „Hrvatske Vjersijske Banke“ (centrale) u Dubrovniku, potvrđuje da je na sjednici uprave banke bilo govora o dotičnom manjku Petra Smodlake, nu da se nije govorilo o njegovu odpustu iz službe.

Razprava je u 1 i 35 časa prekinuta.

U 5 sati popodne nastavljeno je preslušavanje svjedoka.

Gjivjić Stjepo, ravnatelj „Hrv. Vjer. Banke“ (centrale) u Dubrovniku, izkazuje, da se je sam kod pregledanja poslovanja bankine podružnice u Splitu osvjedočio o manjku kod Petra Smodlake; da osim manjka od 600 K bilo je i drugih manjaka. Drži, da je manjak od 600 K nastao u pogriješnom pisanju kod obnove jedne mjenice od 3000 K. Manjak da je pokriven **mjenicom in bianco** Petra i dra. Jose Smodlake.

Predsjednik: Je li Petru Smodlaku bilo dopušteno da u uredu vaše banke radi za Pučku Štedionu.

Gjivjić: Da poslove sklapa — ne.

Dr. Krstelj: Gosp. Gjivjić iznio nam je ovdje novu kombinaciju manjka. On ne drži poput ostalih, da je manjak nastao pogriješkom brojenja kod primitika ili izdatka novca, nego kod obnove jedne mjenice od 3000 K, tim da je dotičnoj osobi zaračunato da je dala 600 K. više nego je u istinu dala, a ta osoba je ovo jednostavno premućala. To baca loše svjetlo na upravu banke. Bilo bi nužno znati, čija je to mjenica i koji su bili jamci.

Možda se radi tu o čestitim osobama, koje su ovdje sasvim nepravedno sumnjene, te bi se gospoda porotnici, saznajući za te osobe, mogli juvjeriti, da kombinacija predočena od svjedoka nipošto ne stoji.

Gjivjić: To su posli treće stranke — i to ne spada amo. Ja mislim, da se tim vriedjaju ureduvne tajne banke.

Predsjednik: Jeste li vi se bar obratili na dotičnu stranku, koja je mjenicu od 3000 K. obnovila, da što od nje doznate i da se uvjerite o razlogu manjka?

Gjivjić: Ne. (Gibanje u občinstvu).

Predsjednik: Imate li vi kakvih dokaza za to, da bi u toj mjenici mogao biti razlog manjku?

Gjivjić: Ne — to ja nagadjam.

Dr. Krstelj: Meni se čini da gosp. Gjivjić nema nikakva interesa, da zataji ime dotične osobe. Tu je pala teška uvreda na nama nepoznatu, valjda čestite osobe. Jesu li čestite osobe kadre učiniti takva šta? Ovdje se radi o sumnji, da bi jedna treća osoba bila počinitelj tu prevaru. Moli sud, neka pozove svjedoka, da kaže dotične osobe.

Dr. Škarica protivi se, jer da je pitanje onih osoba **uredovna tajna**.

Sudbeni dvor se povlači i odbija predlog dra. Krstelja, jer smatra da to nije od važnosti.

Dr. Krstelj: Drugi su svjedoci rekli, da je skontiriran primitak i izdatak onog dana još iste večeri. I ako je svjedok saznao za manjak tek nakon nekoliko vremena, zašto ipak nije poveo izvještaj?

Gjivjić ne odgovara. |

Predsjednik: Bi li ste nam znali reći, koji je giro bio onog dana?

Gjivjić: Neznam.

Dr. Krstelj: Kako je bio pokriven onaj manjak?

Gjivjić: Mjenicom od Petra i dra. Jose Smodlake.

Dr. Krstelj: Je li mu manjak bio oprošten?

Gjivjić: Ne.

Dr. Krstelj: Dakle glede onih 600 K. postoji nepokrivena mjenica i danas?

Gjivjić: Da.

Dr. Krstelj: Ovo je bianco mjenica. Je li bila utužena i da li se plaćaju kamati?

Gjivjić: Kamati — mislim — ne plaćaju se, a nije bila utužena.

Dr. Krstelj: A ne spada li to na reviziju?

Gjivjić: To su malenkosti.

Dr. Krstelj: Vi ste rekli, da se u Vašoj banci ne bi trpjeli, da se radi za druge novčane zavode.

Gjivjić: Ne bi trpio.

Dr. Krstelj: Znae li Vi, da su neki belegi poderani?

Gjivjić: Ne.

Dr. Krstelj: Meni je poznato, da je banka bila prikraćena glede nekih kamata, a to se činilo tim, da je ne neki belegi poderani. — Je li Vam poznato, da su neki bankovni činovnici pravili špekulacije s bankinim novcem?

Predsjednik ne dozvoljava o tome govoriti.

Posao o Pologu.

Dr. I. Bulić, odvjetnik iz Splita, izkazuje: Pred dvie godine došao k meni župnik Mrvinaca Don Kažimir Fulgosi sa članom crkvinarstva Lukom Tenteljem. Fulgosi mi je rekao, da je na sjednici crkvinarstva (uprave bratovštine) bilo zaključeno, da se za prodano zemljište dobiveni iznos od 28.450 K **uloži na „Hrv. Vjersijsku Banku“ u Splitu**. I zbilja dva člana crkvinarstva (Perkov i Marović) donijeli su taj novac na „Hrv. Vjer. Banku“ i baš Petru Smodlaku, da ih položi na banku, **nu da ih je Petar Smodlaka nagovorio da polože novac na „Pučku Štedionu“**. Kad je pak kasnije na skupštini bratovštine bilo zaključeno, da se novac sa „Pučke Štedione“ digne, da su oni kod „Pučke Štedione“ pravili župniku nepriklia radi odzaka, **te je on sam (dr. Bulić) na zamolu župniku morao intervenirati kod Petra Smodlake**.

Predsjednik: Jeste li tada rekli Petru Smodlaku, da nije smio položiti novac na „Pučku Štedionu“ kad je bio odredjen za „Hrv. Vjer. Banku“?

Dr. Bulić: Jest, rekli smo mu, da je to nekorektno. **I moj je utisak po držanju Petra Smodlake bio, da su se seljaci bili donijeli novac za banku a ne za štedionu i držanje Petra Smodlake**

anom prigodom bilo je takovo *Ata* je odavno njegovu krivicu. Ovo sam rekao onda i činovniku iste banke, Brainoviću.

Viličić Ljubomir, činovnik „Hrv. Vjer. Banke“ u Splitu, izkazuje, da su seljaci rekli, da su donijeli novac Petru Smodlaku za „Pučku Štedionu“. Onom prigodom da je u istoj sobi bio i činovnik Krsto Tanfara.

Tanfara Krsto veli, da on nije čuo, što su seljaci govorili sa Petrom Smodlakom, jer su govorili izpod glasa. Ali drugom prigodom čuo je dra. Bulića i župnika Fulgosa da viču na Petra Smodlaku, zašto je novac položen na Štedionu a ne na Banku, a Petar Smodlaka držao se kô kriv. Na njihovu viku priskočio je ravnatelj Herceg.

Viličić, suočen sa Tanfarom, veli, da nije čuo Bulića i Fulgosa da se tuže na Petra Smodlaku, zašto nije novac položen na banku, jer da nisu vikali.

Predsjednik: Ali ravnatelj Herceg priznao je, da je bila vika, te je sam doletio u sobu.

Perkov Josip, umirovljeni oružnički stražar, meštara u Mravinaca, veli, da je obdržana skupština članova bratovštine, koja da je zaključila, da se novac položi na Štedionu i on da je skupa sa Matom Marovićem predao novac Petru Smodlaku za Štedionu.

Marović Mate, seljak iz Mravinaca, izkazuje kao Perkov te dodaje, da su Petru Smodlaku najprije predali pismo župnikovo. Ali da ne zna, za koga je pismo bilo. Župnik da im je predao pismo zatvoreno i da im nije ništa rekao. Ne zna čitati.

Perkov Josip, ponovno predveden veli, da im je doista župnik dao pismo, koje da je bilo otvoreno, i da mu je pop rekao, neka predaše pismo na Ljubljansku banku. Zapišće se i dolazi u protuslovlja; veli, da pismo nije čitao, niti za adresu.

Marović Jakov i Penović Pave, seljaci iz Mravinaca, vele, da je na skupštini članova bratovštine zaključeno, da se novac uloži u „Pučku Štedionu“.

Čitaju se zatim neke izprave „Hrv. Vjerske Banke“, pa tako razabiremo, da je dne 25. 6. 1908. promet blagajne iznosio K 15.389 i da je tog dana manjak Petra Smodlake iznosio 600 K.

Razprava se odgadjaju na sljedeći dan.

Dr. E. Salvi, odvjetnik u Splitu, zapriještu izkazuje, da je i on čuo jedanput o Filomeni Smodlaku nešto o kakvim dugovima, ali pobliže ne zna. Dr. Majstrovic mu je rekao, da je razlog napadaju „Hrvatske Rieči“ bio u pisanju „Slobode“, koje je bilo vrlo uvredljivo po dra. Krstelja.

Don K. Fulgosi, prije župnik Mravinaca a sada Segeta, izkazuje, da su za po crkvinarstvu prodano zemljište primili novac on, Perkov Josip i Marović Jakov. U *sjednici crkvinarstva* odlučeno je, da se novac stavi na „Hrv. Vjer. Banku“. Perku i Maroviću, koji su imali odnijeti novac na Banku, jer on je bio zapriještu dušobrižničkim poslom u drugom selu, predao je kao predsjednik crkvinarstva pismo za „Hrv. Vjer. Banku“, da od one dvojice primi polog; *prije pismo im pročitao i adresirao na banku*. Poslije nekoliko dana Perkov donio mu uloženu knjižicu i rekao mu, da ih je Petar Smodlaka nagovorio, neka novac stave na Pučku Štedionu. To je rekao Perkov i priznao i pred drugima, kada se crkvinarstvo mijenalo.

On se tomu prilagodio. Nego, prigodom mobilizacije, radi sigurnosti novca savazna je skupština članova bratovštine, na kojoj je zaključeno, da se novac sa „Pučke Štedionice“ digne. Kad je cijelo novo crkvinarstvo došlo da novac digne, Petar Smodlaka zatražio, da se najprije dade odkaz, a crkvinar Luka Tentelj prigovorio da je u novinama stavljeno, da se može novac diti u svako doba. Moradoše dati odkaz. Kad je župnik (Fulgosi) ponovno došao s Tenteljem, Petar Smodlaka nije opet htio novac dati, jer da ga ne pozna, da nije uoblašten dignut ga. Župnik je tada prikorio Petra Smodlaku, što je seljane nagovorio, da novac stave u „Pučku Štedionu“ mjesto na „Hrv. Vjer. Banku“. Kako je župnik na P. Smodlaku vikao, doletio je ravnatelj banke Herceg. P. Smodlaka na to je rekao, da će im dati samo polovicu iznosa, i da dodju po podne. Ali poslije podne nije im dao ni one polovice, jer da nisu ovlašteni novac prici sami nego cijelo crkvinarstvo skupa. Župnik je na to pošao dru Buliću, koji je kod P. Smodlake intervenirao, ali uzalud. Novac su dobili tek nakon što su došli svi crkvinari.

Perkov Josip, suočen, izjavljuje da je glede polaganja novca obdržavana skupština, a da crkvinarstvo nije odlučilo, da se polog stavi na „Hrv. Vjer. Banku“. Glede pisma župnikova na Banku da ne zna, da se ne sjeća. Pri tome Perkov viče i ponaša se tako nepristojno, da ga predsjednik pozivlje na red i prieti mu, da će inače „proti njemu postupati“.

Dr. Krstelj traži, da se ustanovi, gdje je ono pismo. Ono pismo mora biti kod onog zavoda na koji je adresirano. Dakle ili kod Vjerske Banke ili kod Štedionice. Ili ako nije tamo, onda je kod Petra Smodlake. U svakom slučaju po pismu se mora znati na koga je novac bio poslan.

Marović Jakov, suočen, veli da je skupština bila, a župnik da im pismo nije pročitao.

Dr. Krstelj: Zašto bi onda župnik slao novce po osobama u koje nema povjerenja? Čitaju se pravila bratovštine.

Tajinstvena mjenica i predlozi obrane.

Dr. Krstelj: Svjedoci preslušani o manjku nisu razjasnili stvar. Drži, da su ona dva činovnika istinu kazala, da onaj manjak nije običan. *Taj se je manjak i tajio* te drugi činovnici nisu ni znali za nj. Znao je kasnije Gijivci, ali on kao vještak vidio je, da opravdanje Petra Smodlake (pogreška u primanju ili izdavanju novca) ne stoji, pa je došao do one kombinacije sa mjenicom. Nužno je, da se stvar razbistri. A onog dana promet banke bio je vrlo malen tako da ne može biti govora, da je manjak nastao usljed navale posla.

I. Predlaže zato vještvo, koje će ustanoviti, da li ta mjenica postoji, da li su na njoj potpisani čestiti ljudi, da se tako sazna, je li manjak mogao tim putem nastati. To vještvo nadalje ustanoviti će, da li je onog dana bila velika navala posla. To vještvo neka pregleda blagajničke knjige, kao i sve temeljne i zapisne knjige predstojništva u Splitu i centrale u Dubrovniku. Nadalje neka pregleda Copir-Buch glede istog manjka. Ovo vještvo bit će u stanju ustanoviti, kakovo je bilo djelovanje Petra Smodlake uobće. Moći će nadalje ustanoviti, da su neki „belegi“ poderani te banka glede kamata prikraćena. Moći će pregleđati i stavku „Razno“, nije li tamo onaj manjak uvršten.

II. Svjedočanstvo župnika Fulgosa i dra. Bulića dpkazalo je nekorektno postupanje Petra Smodlake. Da se objasni svjedočanstvo one trojice seljana iz Mravinaca, neka se pozove *tolj spominjani Luka Tentelj te svi članovi crkvinarstva*.

III. Pročitani su članci „Hrvatske Rieči“, ali bilo bi nužno, da se pročituju i članci „Slobode“, koji su izazvali „Hrvatsku Rieč“. Napadajući „Slobode“ bili su skoro u svakom broju, neobičnom i nevidjenom žestinom. Ipak se na njih nije reagiralo. Dr. Malvić je rekao, da „Hrvatska Rieč“ nije napadala niti za deset dio kao „Sloboda“, bilo bi zato nužno, da se ti članci „Slobode“ pročitaju.

Predlozi odbiveni

Dr. Škarica potivše se predložima dra. Krstelja. Ako je „Hrvatska Rieč“ imala reagirati, onda je trebalo to činiti protiv onih u Šibeniku a ne protiv dra. Smodlake. Kaže, da je dr. Krstelj uzmišao. Predlaže, da se pročita očitovanje Milana Marjanovića, koji da nije više urednik te zapisnik o častnoj aferi između dra. Krstelja i dra. Iljadice. Podredno predlaže, da se pozovu kao svjedoci svi članovi bratovštine sv. Ivana u Mravinaca.

Dr. Krstelj: O uzmišljanju nije bilo govora s naše strane; to ide na adresu protivne stranke. Kad bi se častna afera imala shvaćati onako, kako ju shvaća dr. Škarica, onda bi trebalo da svjedoče i dr. Ante Dulibić, dr. Smolčić, dr. Majstrovic i dr. Marinković. Ali stvar ne stoji onako. Ja sam uredništvu „Slobode“ stavio na raspolaganje sve blagajničke izprave i blagajničke dnevnik obćine, da se uvjere, je li dr. Krstelj lupež ili ne. Oni toga nisu htjeli, nego nas uputili na jednu organizaciju u Šibeniku, i mi smo išli od vrata do vrata, a na koncu nitko nije htio, da odgovara. Cilj onih napadaja u „Slobodi“ bio je, da se izazove u 5 godina druga revizija šibenske obćine, i ako se ja tih revizija ni najmanje ne bojim. Pa iza svih naših pokušaja, iza kako sam im stavio na raspolaganje sve, oni su se opet povratili na istu klevetu.

Glede manjka mora istina na vidjelo. Vidjeli smo, da u onoj banci ima razmirica, da ima simpatija i antipatija; dakle i protekcija. *Zato neki ljudi ne mogu za nas biti vjerodostojni*. Podatci, izišli na ovoj raspravi, daju povoda temeljitoj sumnji. Zato neka vještvo pregleda i ustanovi stanje stvari. Ako je bilo malo posla onog dana, onda je lako moći naći razlog onom manjku.

Predsjednik, nakon viećanja senata, pribiće da su pozvana dva mjesina vještaka, da se izjave, je li moguće, ako se obavi pregled, naći uzrok manjku.

Gladulić, činovnik „Banca Popolare“, kao vještak izjavlja, da bi pregledanjem bankovnih knjiga i ispravama nemoguće bilo konstatirati razlog manjku.

Scarpa Viktor, ravnatelj „Hrv. Vjerske Banke“ u Zadru, veli, da se razlog manjku dade ustanoviti iz knjigovodstvenog uknjiženja, inače ne. Ako se to ne da ustanoviti iz knjiga, onda jedino dotični blagajnik mogao bi znati razlog manjku.

Dr. Krstelj: Manjak od 600 K. je velik.

Scarpa: Jest. Ako je izplata onog dana bila malena, onda se blagajnik mora sjetiti razloga manjka.

Senat, nakon viećanja, odbija sve predloge obrane i privatnih tužitelja kao i onaj, da tužitelj Petar Smodlaka bude preslušan kao svjedok.

Čitanjem liečničkog vještva o bolesti Dr. F. Madiraze i njegovog izkaza, koji ništa ne izkazuje o stvarima koje su na raspravi, dovršava se dokazni postupak.

Pitanja protoricima.

Sudbeni je dvor postavio porotnicima u ve 18 pitanja i to 6 za svakog pojedinog tužitelja i to po dva glavna pitanja o samim činim, po dva eventualna o zanemarenoj pažnji i po dva dopunitelna pitanja o dokazu istine obzirom na oba glavna pitanja.

Govori zastupnika tužilaca.

Dr. Škarica kao zastupatelj Petra Smodlake, **Dr. F. Alačević** u ime Bože, a **Dr. Ghiglianovich** u ime Filomene Smodlake, drže svaki po jedan govor. Svaki od ovih odvjetnika kao zastupnik pojedinog tužitelja govore u ime sve trojice i još u ime Dr. J. Smodlake, kojega svi, a osobito Dr. Ghiglianovich, hvale kao politički iztaknutog čovjeka.

Sva tri odvjetnika u svojim govorima ne mogu pobiti činjenicu, da su tvrdnje „Hrvatske Rieči“ po svjedočima dokazane kao „javan glas“ u Splitu davno prije nego su iste u listu iznesene, ne mogu utvrditi da su tvrdnje „Hrvatske Rieči“ od uredništva izmišljene, niti da je naš urednik za te činjenice kriv.

Glavni argument svih triju odvjetnika jest *samilost* i oni tko većom, tko manjom snagom nastoje da gone žice sentimentalnosti kod porotnika.

Dr. Škarica je naglasio, da su *uloge promijenjene*, tužitelji za su postali obtuženici, a tuženi da su tužitelji.

Dr. Ghiglianovich se čudi kako se dr. Smodlaka nije s nikim savjetovao prije nego je prikazao tužbu, a dr. Alačević govori u ime starog prijateljstva koje ga veže sa otcem Smodlake.

Sva trojica traže da bude kažnjen Josip Drezga i to tako da porotnici potvrde sva glavna pitanja.

Razamiše se da je dr. Ghiglianovich govorio talijanski da u njega, prvaka svoje stranke, porotnici najpovoljnije slušali, tim više što mnogi nisu vješti hrvatskom.

Govor branitelja dra. Krstelja.

Ova tužba bila je prikazana kod suda u Šibeniku. Što nije razpravljano ondje, zasluga ide protivničkoj stranki. Mi se nismo tomu oprli. Nama je bilo pravo, da udjemo u ambijent tudji, da dodjemo pred porotnike zadržase. Nismo došli s velikim aparatom kao protivnička stranka. Vi vidite nas na ovoj strani same, goruloke, a na onoj strani tri odvjetnika. Razmjer je očito nejednak, ako se promišli i na to, što mi nismo se poslužili odvjetnikom, koji pripada stranci kojoj pripadaju i gospoda porotnici. Evo nas dakle tu, da nam sudite.

U ovoj parnici sa protivne strane sve je promišljeno i pripravljeno na način, kako da se dodje do jednog rezultata koji fakično ne odgovara pravom stanju stvari. Tužba je podnešena na prvom mjestu u ime roditelja, a branitelji su eto izmijenili uloge i red, tako da je prvi govorio zastupatelj Petra Smodlake, pak je govorio kao zadnji zastupatelj majke i Zadrarin dr. Ghiglianovich na talijanskom jeziku, u svrhu da djeluje na porotnike svoga ambianta i svog mišljenja i to sentimentalnom autom, jer se radi o majci, što je u i učinio. Ako je stvar jasna i pravedna, nije trebalo tužiteljima ni toliki broj odvjetnika, ni sentimentalnih tula. Govori su zastupatelja protivne stranke prazne fraze, a govor dra. Ghiglianovicha sentimentalne i blistave rieči. Fali im stvarna podloga, fali im odlučnost, fali im jedan viši ideal. Naglasuju samo jednu teoriju, koja načelno u istinu stoji, kada kažu, da je privatno poštenje svakomu sveto, ali tu teoriju jednostrano tumače i primjenjuju samo na svoje kliente, dočim bi ta teorija, u istinu velika, morala da vrijedi za svakoga, pa i prema svomu političkom protivniku.

Protivnička neiskrenost u sudaru je s našom iskrenosti i odlučnosti. Nama nije nikada bilo do toga, da zatajimo istinu, a po gotovo nije nam do smilovanja sa strane porotnika, za čim očit ide protivnička stranka. Mi nismo uveli kojeka-

kove svjedoke, već najuglednije iz Splita. Protivnička stranka uvela je napokon i one „klasne“ teške iz Mravinaca a između njih i jednog izsluženog oružnika, namjerom da ublaže svjedočanstvo odvjetnika dra. Bulića i župnika Fulgosa.

Stogod je bilo izišlo i bilo tiskano s ove strane, ništa nije izmišljeno, a što s one, sve je laž, sve je kleveta. Ta podla igra trajala je mjesecima i godine. I tko onda ustaje?! Eto s one strane, s koje su dolazile poruge i krvave nerede. Nema ugledna imena u našoj zemlji, kako je poznato u javnosti, a da se nisu na njega blato nabacili. Ništa im ne ostade sveta, pak ni dobar glas žena, koje se je javno insultiralo! I promislimo: tko tako da govori? tko da nas tako napada? za hajduk? onaj, koji je mjesecima i godine tuđe poštenje otmiao! A kad se našao netko i tome se suprotivio, e, onda padni na nj nebo i svi bogovi sveta. Glavno je pitanje, tko je prvi počeo, odakle je prva puška pukla? Pucalo se iz busije, anonimno, nekažnjeno s one strane, koja je u isto doba bila podupno uvjerenja, da su napadajući lažni i izmišljeni, a napadnuti da je čestita osoba. I ja sam čovjek, i nisam načelnik s plaćom, i jer dodjoh silom prilika u javni život, ne ću dozvoliti, pak stalo me kakve žrtve, da se lokalja moje vedro čelo, moje nad svaku sumnju poštenje. Moje poštenje nije stvar samo moja, nego je to poštenje poštenje mojih roditelja. Jedno pokriva drugo. Moga pogreška bijaše, što sam uveo u javni život i dao izabrati zastupnikom onog istog čovjeka, koji danas iz svog lista, uvjeren o laži, gazi mi poštenje, koje jedino, pa propalo sve ostalo, hoću neokaljano da sačuvam. Ja sam bio onaj koji sam podnio troškove, kao neizbježnu posljedicu njegovih hirovitih i ničim opravdanih odreka. Ne, ne dopuštam, da mi se dobaci s takove strane: ili se pokloni ili se ukloni, pak mi kazali do sto puta, da sam lupež; nisam žensko u suknji, da ve sakrijem i da ne reagiram. Na sve napadaje u početku iz Šibenika nije se reagiralo, ali kada je „Sloboda“ prevršla svaku mjeru, i nama je krv udarila u obraze. Pokušasmo, klevetnici da se osvieste, te im stavismo na raspoloženje cijeli materijal dokaza, da dokažemo podlost njihovih napadaja. Nudjamo im to pismom mojim na dra. Majstrovicu i dra. Marinkoviću, a kojemu je obzirom na pisanje „Slobode“ rečeno:

„Ja obično se ne osvrćem na napadaje, ali držim, da je nadošao čas, da stanem na put laži i kleveti. Stoga sam odlučio, da tražim zadovoljštinu za gorinavedene uvredie i osvade i u tu svrhu da povjerim tebi i dr. Marinkoviću, kao prijateljima i sumišljenicima, da tražite od uredništva „Slobode“ zadovoljštinu. Način i formu iste prepuštam sasvim Vama. Ako koji od Vas bude zapriještu, zamolite dra. Trumbića ili Bulića, da se primi, a ne budu li ni oni mogli, neka bude ma koji pošten čovjek ma kojoj stranci pripadao.“

Uredništvo „Slobode“ neka izabere također dva svoja predstavnika, a ja im stavljam na raspoloženje utok, na koji se pozivlje „Sloboda“ od 8. t. i sve obćinske blagajničke dnevnik, namirnice, zapisnike i slično po njihovoj volji, da svaku pregledaju, ne bi li našli što bi napadaj opravdalo.“

Kroz cijelo vrijeme što sam na upravi obćine šibenske, ja nisam nikada primio nikakve pristojbe, koja me ide po zakonu, a ne samo to, nego sam u poslu obćine uvijek kao načelnik i u Zadru, u Trstu, u Beč, uvio i izključivo na svoj trošak.

Obćinski ured nije nikada nikoga pozvao, da opozove podpis na utoku, a istina je, da su se mnogi, jer zavedeni, da radi o oprostu poreza i slično, prikazali svojevoljno na obćinu i na zapisnik to izjavili.

Ni u utoku, ni inače, nema sramotnih stvari za mene, a ja gospodi stavljam na raspoloženje vas materijal, da to dokažu.“

Ali i sve naše nastojanje ne postigne cilja. Rekoh u pismu:

„Za izpravke ne marim, a i kad bih mario, mogli bi mi odgovoriti, da izpravak nije pripustljiv, da u dopisu nema konkretnih činjenica itd. U nastajnim pak brojevima igra bi se ponovila, jer laž nije još nikoga udavila. Stoga želim na drugi način da se ogledam s meni nepoznatim ljudima, koji iz busije toliko junaštva pokazuju.“

Tko ima i malo ponosa, tko drži, da je poštenje sveto, bio bi se na ovo pismo osviestio i postavio sebi upit: zašto da ja klevetčom čovjeka, koji, ako ne dobra, zla mi nije sigurno učinio? Prošla su tri, prošlo je šest dana, gospoda na „Slobodi“ izicala su, pa i uzmakla, prebaciv odgovornost na neku samozvanu svoju organizaciju u Šibeniku. Bio je red progutati i tu te smo morali u Šibeniku ići od vrata do vrata, ne bi li se našlo onoga, koji će odgovarati. Da vam je, gospode, bilo vidjeti igre i poniženja! Pokušalo se sve, da se dodje

kao ljudi do podpuna razjašnjenja i rješavanja, ali sve ostade mrtvo slovo i stranke se razidole zbog formalnih razloga neopremijena zadatka. Nakon svega toga, nakon što im se sve stavljalo na razpolaganje, mislite li, da su se člo opozvali, ili bar umukli? Ne, nego su napali opeta, napali žežeše, biesnije, prostim uvredama nadodali novu, naime da sam ja uzmaknuo. Tada je čaša uztrpljenja bila prepuna i ona se prellila, a „Hrvatska Rieč“ reagirala. Dabome, ne u rukavicama . . . I da se vidi, tko je čovjek, a tko sinja kukavica, odmah u prvom članku rečeno je izričito, da im auktor, da im adresa pisca stoji na razpolaganje. „Pitajte i doznati ćete ju“. To je tvrdi dokaz, da nitko nije mario, da se sakrije, ali sakrili su se oni i tužili su, da bude osuđen Josip Drezga. Odmah je bila javna tajna, tko je članke napisao. Znali su ga i znadu ga i Šibenik i Split, znadu ga oni, znadu ga današnji njihovi predstavnici.

Reakcija je nastala, kad je uzbuđenje bilo doprilo do skrajnosti. Da nije bilo takove reakcije, bilo bi je puno teže i u posljednjem nedogledne. Tada nakon prvog napisanog članka bio je čovjek u potpunom uvjerenju, da je prelom tu, da nema više tranekcije, ne uzmarka, ne biega. Napokon držali smo nekoga u uvjerenju, da mu nema izlaza. Nada nas je ipak prevarila, jer smo na rješavanje ovog dugog i nemilog sukoba došli samo pred sud, gdje se ne rješavaju ovakove stvari. I premda do skrajnosti ogorčeni, držali smo se onoga, što se je u Splitu odavno govorilo. Vi ste čuli svjedoke, od kojih da i jedan potvrdi navode, mora mu se vjerovati, jer nam to jamči njegovo poštenje. Ugledni ljudi, svoje kazivanje obavili su u finiju formu, u neke shvatljive obzire, ali što rekoste, sve potvrđuje dobru vjeru „Hrvatske Rieči“. Za oca i majku vi imadete svjedočanstvo dra. Trumbića, dra. Malvića, dra. Majstrovica, a nešto je i sam dr. Salvi natuknuo. Dr. Trumbić reče, da se govorilo o hinjenom, pripravljenom kontrabandu i da uapsi oca u svrhu promaknuća. Dr. Malvić potvrdio je istu stvar s razlikom, da kontraband, po onomu što je on čuo, ne bi bio hinjen, nego istinit. S obzira govorilo se je o dugovima, ali kakve su vrsti ti dugovi bili, razabire se po tom, što i mnogi drugi duga imadu, a o njima se ipak ne govori, a dr. Malvić je rekao, da je muž zabranjivao trgovcima, da duže ženi.

Prema tomu „Hrvatska Rieč“ nije izopćila istine, a obzirak, kao branitelj, bio sam i ja i preko razprave prilično pasivan, jer mi je stvar po sebi mrzka.

U pitanju manjka imadosmo dva bankovna činovnika, od kojih je jedan u službi iste banke. Ti su svjedoci prikazali manjak kao sumnjivu stvar, a to je isto i „Hrvatska Rieč“ činila. Manjak je dokazan, i to glavni manjak u relativno velikom iznosu; manjak i sama protivna stranka priznaje. Vrhu toga bio je istina prelušan i dr. Malvić, kojemu je s blizega stvar poznata, ali je očitio, da je on uzmarka, a da su bankovni činovnici istinu kazali, kad su posvjedočili, da zbog manjka Petar Smoldaka morao je da bude izterjan, a da ga je spasio dr. Marović svojim posredovanjem. S toga nema razloga dr. Škarica, kad napada činovnika, koji je njemu i danas podređen kod banke, kojoj je dr. Škarica jedan od predstojnika.

U pologu nema ništa izmišljena, jer imadosmo svjedočanstvo odvjetnika dra. Bulića, koji upitan o stvari, kazao je čisto i bistro, da kad je posredovao, našao je Petra Smoldaku smetena i kao čovjeka, koji priznaje, da je kriv; a kad je dr. Bulić na to prisegao, onda mu se mora vjerovati. Imali ste ovdje župnika Fulgosa, koji se nalazi u teškome razpoloženju radi nenadne jučerašnje smrti svog oca. Između njega i onih svjedoka iz Mravinae ne može da bude uporedjenja, tim više, kad su se oni upleli u toliko protivurječja. Kako ćete, da župnik Fulgosi izmisli, da je poslao adresu na „Hrv. Vjersjisku Banku“, kada je to i jedan od svjedoka nehotiče odao? Kako će da izmisli, da skupštine bratovštine nije bilo? Novac za polog primljen je za prodano zemljište 9. prosinca, a bio položen 15. prosinca, a pošto međutim bila je samo jedna nedjelja, kada bi se držala skupština, a župnik Fulgosi toga dana bio prinuđen poći u drugu župu na pomoć, izključena je mogućnost, da se je držala skupština, kako bi to htjeli svjedoci protivne stranke. A onaj svjedok, izsluženi oružnik, koji ima oko da sve vidi, onaj Perkov, jeli moguće da nije pogledao, da nije čitao adresu na onom župnikovu pismu za banku. Čemu onda pisma i zašto ga je Perkov primio? Pa recite mi, ako tražite još dokaza, gdje je ono pismo? Zašto ga Petar Smoldaka, koji ga je primio, zašto njegov predstavnik nije ga iznio? Pisma na banku i na štedionu čuvaju se, osobito kad se o velikim svotama novca radi. Petar Smoldaka pismo je sigurno primio, a očitio je zašto ga je sakrio.

Tu su navodi i tu su dokazi, a tuži se Josipa Drezgu, za ono, što on nije ni napisao ni rekao. Ako su navodi protivnoj stranci nepoćudni, red je bio, da se obrati u Split, gdje se je ovakav proces imao da razpravja, i to između bivših i današnjih prijatelja. Gdje je junaštvu, gdje ozbiljnosti, da se tiži Josipa Drezgu, kada imadete svjedoke za oca, za majku, za brata. I kad bi Drezga imao da odgovara, bi li on bio kriv, što vjeruje današnjim svjedočanstvima pouzdanih i čestitih ljudi? Ako je na prilik po dru Buliću Petar Smoldaka kriv, zašto da odgovara „Hrv. Rieč“, koja je stvar sumnjivom prikazala?

Josip Drezga je pravedan, jer vi sami znate, da on nije onog napisao, niti da je znao da ono ulazi u list. Čovjek, koji nije nešto poćinio, ne može da bude osuđen za djelo, za koje im je stao drugi na raspoloženje. Na protivnoj stranci je bilo, da prizna, da je nepošteno napala na poštenje jednog čovjeka. I nama je srce krvarilo, da se ovakove stvari ovdje razpravljale, ali oni, mjesto da prvi priznaju svoju krivicu, pozvali su samo na odgovornost Josipa Drezgu. Josip Drezga izvršio je samo jednu dužnost kao urednik i ništa više. Kad bi dr. Ghiglianovich donio u uredništvo „Il Dalmata“ jedan članak, zar će ga onaj, koji potpisuje kao odgovorni urednik stati da kontrolira što je takav čovjek napisao i zar mu ga odbiti? Bili vi stoga pozvali na odgovornost odgovornog urednika „Il Dalmate“, koji članka nije ni vidio? Za Josipa Drezgu prstavnici tužitelja kažu, da ima naobrazbe i da je mogao razumjeti one napadaje, a zar dra. Smoldaka vlasnik „Slobode“, nema toliko naobrazbe, pak nije mogao kroz godine i godine razabrati napadaje svoga lista?

Priznajem, da je protivna stranka imala pravo na zadovoljštinu, ali ne od Josipa Drezge, a adresa im se je pružila, nu oni je nisu htjeli prihvatiti. Nije pravedno, da se vrši osveta na čovjeka, koji nije ništa poćinio. Vi ste čuli od dra. Malvića, da „Hrvatska Rieč“ nije ni za deseti dio napadala, kako je napadala „Sloboda“. Ako smo onaj udarac iza leđa sutilsi, učinili smo samo svoju dužnost nakon što se je prije svako sredstvo bilo pokušalo. A protivna stranka i u onom odlučnom času, kada je trebalo pokazati nešto junaštva. I u tom času oni su pobjegli i sakrili se iza leđa majke i oca, koji da traže ovdje na sudu zadovoljštinu od pravedna čovjeka, od Josipa Drezge. I u ovom po nas sasvim tudjem ambientu nadam se, da će sva pitanja, koja se odnose na krivicu Josipa Drezge, kao liberalni i pošteni ljudi zaniekati.

Imali su prilike naši protivnici, da onog pravoga nadju. Za pravu zadovoljštinu zastare nema, a na gospodi je porotnicima, da jednoglasno odgovore: Josip Drezga nije kriv!

(Mnogobrojno slušateljstvo stoji pod neopisivim utiskom ovog govora, koji donosimo u izvadu i daje znakova odobravanja te se vidi oćito, kako se teško suspreže, da pored svećanosti momenta i mjesta ne plane u burno povladjanje.)
Dr. Škarica replicira tražeć osudu Drezge.
Dr. Krstelj su par rieči odgovara jamčeć svojom rieči, da pisac stoji uvijek na raspoloženje.

Pravoriek.

Predsjednik po tanko reasumira tok razprave.

Na to se porotnici povlaće i nakon debele ure i po opet izlaze,
Porotnik Jurković, umir. sudb. savjetnik, Srbin, čita odgovore porotnika.

Pošto isti nisu podpunji, porotnici su se opet morali povratiti, da se sporazume.

Napokon poslie nego se porotnici ponovno sporazumjeli i odgovore popunili, izdadoše pravoriek, po kojemu su zaniekali glede svakog pojedinog tužitelja prvo glavno pitanje sa 8 glasova proti četiri.

Potvrdili su sa 9 glasova proti 3 drugo glavno pitanje u pogledu svakog tužitelja i zaniekali glede tih triju potvrđenih pitanja dokaz istine.

Zanimivo je to, što su porotnici sa 8 glasova proti 4 zaniekali prvo glavno pitanje odnosno svakog pojedinog tužitelja, doćim su jednoglasno zaniekali eventualno pitanje, koje se odnosi na slučaj, da bi glavno bilo zaniekano.

Sudbeni dvor na temelju takvog pravorieka porotnika proglašuje osudu toćno u 1 uru po ponoć.

Gosp. Josip Drezga bio je osuđen na 2 mjeseca zatvora.

Poslje osude.

Zanimanje koje je pratilo cielu razpravu, najbolje se vidilo pri svršetku razprave. Dvorana i hodnici bili puni sve do svršetka. Ono uzbuđenje i one simpatije koje su vladale da govora Dr. Krstelja ni za čas nisu jenjale.

Svak je oćekivao proglašenje osude posve ravnodušno, jer je svak ćutio da je ovo samo okršaj, u komu sa strane pravaša nije bilo ni aparata, ni ikakvog vanjskog nastojanja. Nije se utjecalo ni uplivima talijanskih odvjetnika, niti se ni jednom rieću ili ćinom pokazalo, da se pravaši boje stupiti pred ljude njima posve nepoznate i politieke protivnike.

U Zadru, pred porotom talijanskom, pravaši su došli goloruki, samosvjestni, ponosni. I takovi su ostali, te su to morali priznati i svi njihovi protivnici.

I još jednu prednost imadu i naš list i naši ljudi pred protivnicima. Sva je publika bila uvjerena, da nijedna utužena stvar od našeg lista sponematna, nije od naših ljudi izmišljena, nego da su one postojale i bez i izvan njihovog utjecaja.

Uzu svu politieku protivštinu talijanska porota nije potvrdila svih 6 glavnih pitanja nego je napokon zaniekala velikom većinom glede svakog tužitelja 1 glavno pitanje.

Je li pravoriekom zadarske porote tužba gg. Smoldak rješena?

Nije. Navieštena je ništovna žaoba i priziv.

Ima opravdanih uzroka, po kojima smo stalni, da će se ovaj posao još jednom pred porotom pretisati sa manje velikodušnosti sa strane naših ljudi.

Iz grada i okolice.

Položio izpit. Ovih je dana položio na zagrebaćkoj univerzi gosp. Jurin Juraj treći državni izpit i rigoroz s odličnim uspjehom. Našem vrlom sumišljeniku najšrdacnije čestitamo!

Radi preobilja gradiva kao i radi obširnog izvještaja parnice u Zadru, bili smo prinuđeni, uzprkos prilogu, izostaviti mnogo gradiva.

Razpust parlamenta i novi izbori. Jučer nas je brojav izvestio iz Beča, da je nadnevkom od 30. ožujka parlament razpušten. Novi izbori urećeni su za 13., a 21. lipnja uži.

Sramota sa nasipom u Vruljama. Više puta bili smo primorani, da se i oštrijim izrazima osvrnemo na zanemarenost pomorske vlade, koja, ima tomu već nekoliko mjeseci, pušta u Vruljama, da ona nenastata kaljuža i kužno kotilo truje zrak i zdravlje onamošnjih stanovnika. Na sve prosjedive vlada se nije ni obazrela, premda su ju njezini organi mogli izvjestiti, kakova li pogibelj prieti zdravlju radi one zanemarnosti. U Vruljama je zrak već sasna smradan, a evo nam se približava ljeto, a s njim i sve skopćene pogibelji bolesti. Ovo dana stigao je u Šibenik poduzetnik doćitnih radnja, te je prihvatio neke druge radnje, a najvažnije u Vruljama zapustio. Okoblio ju je samo daskama, a to daje naslućivat, da se misli na nezvjestivno vrijeme odgoditi nasipanje onog diela. Pomorska vlada mu je sigurno u tom smislu dala naputka. No grad ne može dozvoliti, da nad njim visi ona prijetnja i pogibelj, po gotovo, kada je još svježa uspomena na koleru, koja je ljetos svuda unaokolo nas i blizu nas harala. Kako doznajemo, ovo dana će se mjesto zdravstveno povjerenstvo sastati, te će se ovom stvari baviti. Nadamo se, da se ne ćemo morati još jednom osvrnati na ovo, jer bi to bilo i preveć sramotno, a sa strane nadećnih vlasti takova zanemarenost, koja se ne bi dala ničim opravdati, a za njene posljedice odgovornost bi spadala na njih.

Koncerat u „Velebitu“. Gradjanski Salon-orkestar je prošle nedjelje koncertirao u „Hotel Velebitu“ sa vrlo biranim programom. Čujemo, da će ovakovi koncerti biti češći u „Velebitu“.

Ratni školski brodovi: „Nautilus“ i „Albatros“ odputovali su jutros iz naše luke na naućno putovanje po Jadranu pod zapovjedništvom g. Voućević.

Izvoz karbita iz tvornice Sufid u zadnje doba znatno se povećao.

Umjetni gnjoj iz tvornice „Sufid“ danomice se sve to više izvauća.

Šibenska Glazba. U četvrtak naša vriedna Šibenska Glazba udarala na Malom Trgu. Program je bio osobito biran, a izvedba takova, da je kod obćinstva izazvalo više puta burno pljeskanje. G. učitelju Falećicu možemo žiljati čestitati na liepom uspjehu, koji je kroz kratko vrijeme postigao.

Parobrod „Dubrovnik“, kako je poznato, udario je u ponedjeljak poslie podne o obalu i istu nešto razbio. Obala je već bila popravljena.

Ilustrovane dopisnice za Sokolski Slet. Kod trgovaca gg. Ivana Grimania i Antuna Bogića ima na prodaju ilustrovanih dopisnica za Sokolski Slet. Dopisnice su vrlo ukusne te preporučamo prijateljima Sokola, da se njima služe.

Ungaro-Croata. Na domaku je novi plovidbeni red Ugarsko-hrvatskog parobrodarskog društva na Rieci, pa je trgovačko-prometni svet Šibenika ljubopitan, da li se je rećeno društvo sjetilo davne želje i potrebe našeg grada glede uvedanja pristajanja brzih parobroda u našem gradu. Naša je obćina za tu opravdanu pogodnost već opetovano molila društvo, ali na žalost nije uspjela radi poznate susretljivosti njegove uprave. Da su šibenski viećnici trgovačke i obrtnieke komore u Zadru ljudi, koji vode računa o željama i potrebama strukovnih interesa našega grada, bili bi nam preko komore mogli pripomoći do brzih sveza. Mi s toga našu revnu obćinsku upravu molimo, neka ona žurno ponovno preduzme nužne korake, te držimo, da će ravnateljstvo društva ipak jednom uvrediti, da je upravo neoprostivo, što tako važan trgovački i industrijalan grad, kao što je Šibenik nema brzovozne sveze, te je tako jedinji grad u Dalmaciji, koji je bez nje. Da je Šibenik: Kecskeheth. Vvodila bi Ungaro-Croata o njem sigurno više računa, ali neka gospoda na Rieci misle, da se važan i najhrvatskiji grad Šibenik mora uvijek zadovoljavati sa njihovim Vertesima, Marosima . . . Teško je često ne pisati satire!

Viesti.

Uži izbori u Boki. U Boki je obavljen uži izbor između dra. Vukotića i dra. Sardelica te je prvi izabran i sa ustupljenim glasovima prof. Miđžora. Uslied razpusta parlamenta, može se reći, da je njegov mandat trajao samo nekoliko sati.

Njemačke škole u Bosni. Poznati njemački Schulverein izdao je glede njemačkih škola u Bosni sledieći proglas: Kad je Bosna zaposjednuta, njemačka je ruka privela onu bezprimjerno zapuštenu zemlju evropskoj civilizaciji, te uvela miri i poredak. Već prve godine spustilo se u plodne doline Save 14 njemačkih obitelja sa Rajne, tad izgradiše Tirolci Rudolfshthal, a onda ustrojili vlada kolonije na državnim zemljištima. Tuzemni i inostrani Niemci otvoriše ove cvatuće obćine, te sada ima u Bosni 20.000 Niemaca. Doslie ih je vlada obilato podupirala, ali bosanski sabor dokinuo je odmah u prvom zasjedanju podpore za privatne njemačke škole. Sredstva Schulvereina ne dosižu često, da užuvaju njemačko tlo u Austriji, pa s toga mora pokucati na patriotska srca Niemaca, da svojevrijednim prinosima otvore posebnu bosansku zakladu, na uzdržavanje i širenje ondešnjih njemačkih škola . . . Mi smo uvjereni, da će Schulverein za Bosnu sabrati u jednoj godini više, no što Hrvati Istarskog družbi daju u deset godina. Svakako trgba pred zaključkom bosanskog sabora skitnu kapu.

Bugarska izložba u Pragu. Udovoljujući želji društva čeških gospodja u Pragu dozvoljilo je bugarsko ministarstvo prosjedive, da se u Pragu priredi izložba bugarskih štenkih narodnih nošnja, te je zaključio zavisti rećenom društvu na raspolaganje razne zbirke nošnja, veziva i drugih predmeta iz etnografskog muzeja solijskog.

Naši djaci u Zagrebu. U prošlog školskog godini pohadjalo je kr. višu trgovačku školu u Zagrebu 20 djaka iz Dalmacije, a to je najveći broj, koji je dosad dosegnut, jer mnogi u Dalmaciji s neupućenosti o prednostima zagrebačkog zavoda, šalju svoje sinove u kojekave druge zavode, većinom njemačke. To je jedan žalostan pojav, na koji svračimo pažnju naših patriotskih krugova u Dalmaciji. Viša trgovačka škola u Zagrebu podignuta je prošle godine na akademiju („kr. Trgovačka akademija“) te proširena u četverozredni zavod, koji se pogledom na naućnu osnovu i učiteljske sile takmi sa najodličnijim u Austriji. Zagrebačka akademija brojila je god. 1909-10. u svemu 343 djaka, a to je svakako golem broj, koji dokazuje i njenu vistnoću. Iz Hercegovine bilo je upisano 45 djaka, iz austrijskih zemalja bez Dalmacije 12, iz Magjarske 12, a 1 iz inozemstva.

Riba — u službi politieke? Kako čitamo u bećkim novinama priredila je carevinska organizacija austrijskih domaćica u Beću u gostioni „zum wilden Mann“ hranjenje sa morskim ribama, da tako u što širim krugovima čini propagandu za morsku ribu kao živežno sredstvo. Hranjenje bijaše prema bećkim vjestima vrlo obilato posjedćeno, te je i jedan ravnatelj ribarskog društva sjevernoga mora držao zorno predavanje o ribarstvu u svom predjelu. Ovo je jedna klasićna pojava za nas Hrvate, jer vidimo da se u carskoj residenciji pravi propaganda za ribe iz tudnj mora, kao da ju naše domaće more nema dosta.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, i izdavalci i odgovorni urednik: Josip Drezga.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA

:: PODRUŽNICA ŠIBENIK ::

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU
DIONIČKA GLAVNICA 2.000.000 K
PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTA KURENTU
I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA
INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DE-
VIZE SE PREUZIMLU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA
SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE
- - - BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE. - - -

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERET-
NICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE.
PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE.
OSJEGURANJE PROTIV GUBITKU ŽRIBANJA. REVI-
ZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA-BEZPLAT-
- - NO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - - -

Velika tvornica tjestenine i mlinice za raznu hranu.

Pomoću najmodernijeg motora
proizvadža svake vrsti ovog je-
stiva od najboljeg marsejskog
griza kao i od dobrog i najfinijega
::: pšeničnoga brašna. :::

Tvrđka Ivan Šupuk i brat Šibenik

Velika tvornica voštanih svieća na paru Vladimir Kulić - Šibenik

Preporuča svoje proizvode p. n. gg. župnicima, crkvinarstvima
i bratovštinama.

Nagrađena prvorazrednom diplomom i zlatnom medaljom
na rimskoj izložbi poljodjelstva i obrtnih proizvoda.

Hrvati! Pomozite „Družbu sv. Ćirila i Metoda“!

TVORNICI PAPIRNATIH VREĆICA

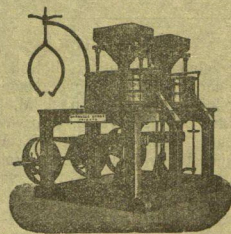
- ANTE ZORIĆ — ŠIBENIK — (DALMACIJA). -

Tvornica je uredjena sa svim potrebnim strojevima
Izradjuje vrećice u svim veličinama i u svim bojama.
Ovo je prvo i jedino domaće poduzeće ove vrste.
Ciene su vrlo umjerene, te domaći potrošioći ne će
imati razloga, da pored domaćeg poduzeća služe.
se iz vana.

- - NARUČBE SE IZVRŠUJU VRLO BRZO I TOČNO. - -

Najbolje žitne mlinove,

uljarske strojeve, motore, gospodarske
strojeve u najboljoj izradbi i najjeftinijoj
izvedbi, odgovarajuće svakom tlu, pod-
pune opreme za obrtnička i industrijalna
poduzeća postavlja i prodaje najjeftinije
i najbolje

TEHNIČKA POSLOVNICA EMANUEL I OSKAR KRAUS

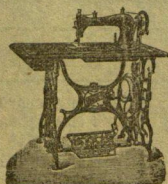
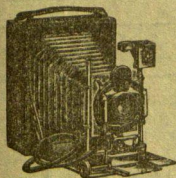
TRST, Via San Nicolo 2/c.

Tražite proračune i cjenike badava.
Dopisivanje hrvatski, taljanski, njemački i slovenski.

Knjižara i papirnica Jvana Grimani-a - Šibenik

preporuča p. n. obćinstvu svoj veliki izbor hrvatskih, njemačkih, taljanskih i
francuzkih knjiga, romana, slovnica, rječnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga,
uredovnog papira, elegantnih listova za plemu i razglednica. Prima predplate na sve
hrvatske i strane časopise uz originalnu cianu sa taćnim i brzim dostavljanjem
u kuću — Velika zalaha svakovrstnih toplomjera, cvlker-naočala od najbolje vrsti
leća u svim gradacijama.

Vanjske naručbe obavlja kretom pošte.

Skladište fotografskih aparata i svih nuzgrednih potrebština. — Preuzimlje naručbe
svakovrstnih pečata od kaućuka i kovine. — Skladište najboljih i najjeftinijih
šivaćih strojeva „Singer“ najnovijih sistema.

HRVATSKA TISKARA

(Dr. KRSTELJ i drug - ŠIBENIK)

IZRADJUJE SVE TISKARSKJE PO-
SLOVE VRLO UKUSNO, A UZ NAJ-
UMJERENIJE CIENE.

Austrijsko parobrodarsko društvo na dionice

„DALMATIA“

udržava od 16. jula 1910. sljedeće glavne pruge:

- Trst—Metković A** (poštanska)
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslije podne
povratak svake subote u 6 sati prije podne.
- Trst—Metković B** (poštanska)
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslije podne;
povratak svake subote u 6 sati prije podne.
- Trst—Metković C** (poštanska)
Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslije podne;
povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.
- Trst—Korčula** (poštanska)
Polazak iz Trsta u utorak u 5 sati poslije podne
povratak u ponedjeljak u 6 sati prije podne.
- Trst—Šibenik** (poštanska između Pule i Zadra)
Polazak iz Trsta svake subote u 6 sati prije podne;
povratak u četvrtak u 8 sati prije podne.
- Trst—Metković D** (trgovačka)
Polazak iz Trsta svake nedjelje u 6 sati prije podne;
povratak svake nedjelje u 6 sati prije podne.
- Trst—Vis** (trgovačka)
Iz Trsta u četvrtak na polnoć;
povratak svake sriede u 8 sati prije podne.

Zahtjevajte cigaretni papir
„JADRAN“
U korist siromašne hrvatske školske djece u Zadru
20% od čiste dobiti

Najfinija vrst — Elegantno opremljen
Skladište na veliko:
Hrvatska Knjižarnica V. Güzli - Zadar
8—30

Za bolestne na želudcu!

Svima, koji prehladom ili prenatranjem želudca, užikom slabe, neprobavljive, prehladne ili pretople hrane, te neujednačeno dobiju želudacni katar, grčeve, bolove, tešku probavu i sluz, preporučamo dobar domaći izkušani lijek:

„Kubert Ulrich'scher Kräuterwein!“

Ovo biljevitno vino je sok dobrih i zdravih biljki, preparirano sa izvrstnim vinom, te jača i oživljuje probavni sustav, odstranjuje neprobavu, a pomaže pravilnije zdravu krv. Uporabom ovoga vina u zgodno doba odstranjuje se želudacne bolesti u zametku. Simptomi kao: glavobolja, štucavica, ljutina, nadutost, sluz, bljavanje, što prate kronične želudacne bolesti, nakon nekoliko dana liječenja nestaju.

ZATVOR i njegove zle posljedice: smalaksanje, kolika, kucavica srca, besanica, kao što i zgrušanje krvi u džigamicama, hemoroidi, često se izliče brzo sa DR. ULRICHOVIM biljevitnim vinom. — Isto tako i suho bljedilo lice, slabokrvnost, oslabljenje, koji su posljedica zle probave, slabe krvi i neurčnosti u džigerici. Pomaže kod slabog apetita, nerodne uzbuđenosti, nerazpoloženja, glavobolje i besanice.

Biljevitno vino podaje ostabljenu tielu novu snagu.

Biljevitno vino podiže apetit, pomaže probavu i hranivost, kao što i promjenu životnog štifa. — Ukoriste pravilnije krvi, umiruje živce i podiže veselje za život. Dokazuju mnoga priznanja i zahvalna pisma.

Kubert Ulrich'scher Kräuterwein može se dobiti u bocama po K 3.— i K 4.— u ljekarnama Zadra, Šibenika, Skradina, Drniša, Tlesna, Biograd na moru, Benkovca, Knina, Vrljke, Sinja, Kaštel-stariog, Spljeta, te u cijeloj Austro-Ugarskoj.

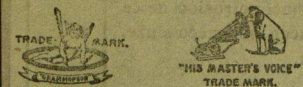
Čuvajte se patvorenja!

Zahtjevajte izričito:
„Kubert Ulrich'scher Kräuterwein.“

Moje biljevitno vino nije nikakva tajna; njegova sastojina jest: Malaga 450, Vinaka zesta 100, Glicerin 100, Crveno vino 240, Sok od jagoda 150, Sok od trešanja 320, Manna 30, Karamel, solis, belozelo, američanski, ostalako i kalmerstvo koriste po 10, pomlađano sve skupa.

Najsavršeniji gramofoni i ploče

sa svakovrstnim komadima osobito hrvatskim providijni znakom „Andjeo“

Dobivaju se u knjižari i papirnici:
IVAN GRIMANI
ŠIBENIK, GLAVNA ULICA.
Šalje na zahtjev oienik i popis komada badava.

Dobar tek!

Zdrav želudac i nikakove bolesti želudca ne imamo, nikakove bolove, otkad Feller-ove pilule „Rabarber“ m. d. M. „ELSA-PILULE“ upotrebljavamo. Iz osvjedočenja kazujemo Vam, pokušajte ih i Vi; one uredjuju stolicu i pospješuju probavu. 6 kutijica stoji franko 4 K. Proizvadijač je samo ljekarnik: E. V. Feller u Štubici, Elsatrg br. 64. (Hrvatska).

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5.—, a vezano K 6.—, nabavlja se kod „HRVATSKE TISKARE“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

Objava!

Zašto se ne obratite pri kupovanju vaših potrebitina ravno na tvrdku

Jaroslav Kocian

— Ktkaonica i odpravništvo —
Kronove u Mel. (Česka).

koji zgotavlja i ima uvijek na skladištu sukna za odjela, zimsko kapute i t. d. Zajamčeno boje. Kanafasa, platna, flanel, ubrusa, ručnika, jastuka, porketa, sifona.

Cijene su najjeftinije.
Naručbe preko 18 kruna šaljem franko.
Tražite uzorke.
Može se dobiti 30 do 40 m. odpadka 3 do 15 m. dugog za 18 K do 25 prema vrsti
- Od odpadaka se ne šalju uzorci. -

Eugen Pettoello

Pribor satova, zlatarskih i optičkih predmeta i kineskih srebrarija žlica, viljuška i noževa.

Zajamčena izradba sa 90 grama čistog srebra.

Pečata.

Svake vrsti rezbarije u kojoj mu drago kovin.

Dogati ilustrirani oienik. Tvorničke etaine oieno.

Šibenik, Glavna ulica, br. 128.

Mužki

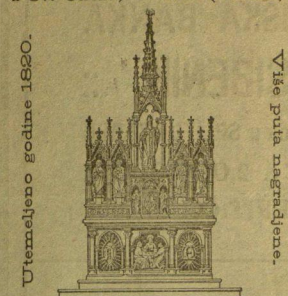
STECKENPFERD BAY-RUM (Znak Steckenferd) od BERGMAN & COMP. Tetschen a. E.

u flašama po K 2.— i K 4.—. Dobiva se u svim ljekarnama, drogerijama, parfumerijama i brijačnicama.

Insam & Prinoth

u Sv. Ulrihu, Gröden (Tirolska).

Utemeljeno godine 1820.

Više puta nagrađeno.

Kiparske radnje iz drveta za crkve
Kipovi svetaca, oltari, propovjedaonice
križni putevi, raspela, jaslice i t. d.

Katalog uzoraka s cijenama daje se badava.
Za dostavu naručbe do štacije uključivo sa
škrinjom, ne plaća naručitelj.
24.—9. 911.

Kupujte

ništa drugo proti

Kašalj

nahladu, hunjavicu, katar i
grčevitom kašlju do li

Kaiser'ove Prsrne karamele

(su tri jela)

koji su ugodna teka.

5900 vjerodostojno po-
praćene svjedočke
lječnika i privatnika
zajamčuju sjeguran uspjeh.

Jedan omot 20 i 40 fillira.

Jedna kutija 60 fillira.

Na prodaji drži:

Carlo Ruggeri, cent. drogerija

i Vinko Vučić, drogerija

12—24 u Šibeniku.

Zajmове brzo i diskretno

izhodjava realno i uz najbolje uvjete odplaćivanja Bankovno-komisionalna tvrdka

BAČIĆ I DRUGOVI ZADAR

i to: gospodi činovnicima, oficirima, trgovcima, obrtnicima, kućevlastnicima, kućegradiiteljima i svim drugim kredita dostojnim osobama:

- a) na osigurateljne police.
- b) na mjenice i zadužnice.
- c) na ranžiranja i uknjižbe.
- d) na predbilježbe plaće.
- e) na jamec i bez jamaca.
- f) predujmove na plaće.
- g) escomptiranja faktura.
- h) predujmove na trgovačke knjižne tražbine.

Neosigurane reflektante osigurava pomenuta tvrdka BAČIĆ I DRUGOVI samo kod domaćeg osigurateljnog društva „Croatie“ kao glavni zastupnici istog društva.

Na zahtjev šalje upute i prospekte ustmeno, a vanjskim reflektantima šalje prospekte, ako se pismu priklupi marka od 20 fillira.

Diskrecija zajamčena! Zajmове se podijeljuju u svim visinama!!!

Tiskanice

za občine i župske ured
— dobivaju se —
uz vrlo nisku cijenu
u Hrvatskoj Tiskari - Šibenik

Papir i tuljeji za
cigarete

ABADIE PARIS

Dobiva se u svim trafikama

SINGER

„66“

— ŠIVAČI STROJ —
NAJNOVIJI I NAJSAVRŠENIJI.

SINGER

— ŠIVAČI STROJEVI —
SINGER MOGU SE DOBITI
SAMO U NAŠIM VLASTITIM
DUĆANIMA.

DRUŠTVO SINGER A. D. ZA ŠIVAČE STROJEVE

ŠIBENIK — GLAVNA ULICA.

Na zahtjev šalju se sve upute. Uzorci vezova kao i šiveni uzorci šalju se badava i franko.

Nikad više!

ne promjenjujem sapun, od kada Bergmanov „Steckenpferd Lilienseife“ (zaštitni znak: Konj na palici) od Bergmann-a i drug. u Tešnju na Labi upotrebljujem, jer je taj sapun najuplivišiji od svih medicinskih sapuna proti kožnoj bolesti (sunčane pjegice), kao i za pospješivanje lijepe, mekane i nježne kože. Komad droguerijama i trgovinama parfimerije itd.

42—50

PRODAJEM SVAKOVRSNIH KOŽA NA MALO I VELIKO. PRIMAJU SE I PISMENE NARUČBE IZ VANA UZ POUZEĆE, A POZNATIM I :: BEZ POUZEĆA DO IZMINUĆA UTANAČENOG ROKA IZPLATE. ::

IMADEM VELIKU ZALIHU GOTOVIH CIPELA I RADIONICU SVAKOVRSNE OBUĆE I OPAKANA. IZRADJUJE SE BRZO I TAČNO PO NAJFINIJEM I NAJMODERNIJEM SISTEMU. PODPISANI SE OSOBITO PREPORUČUJE GG. ČINOVNICIMA, C. KRALJ. VOJNICHTVU, ORUŽNICIMA I FINANCIJAL. STRAŽARIMA. PRODAJE SE TAKODJER I NA MJESEČNE OBROKE.

AUGUST ŽIGON — SIBENIK